

El camp de concentració nazi de Mauthausen fou un autèntic cementeri per als lluitadors republicans. Dels 7.261 que creuaren les seues portes, menys d'una quarta part isqueren amb vida. Un d'aquells supervivents és el vinarosenc Francesc Batiste (86 anys), que va viatjar la setmana passada a Mauthausen per commemorar el seixantè aniversari del seu alliberament i acomiadar-se "per última vegada, crec, de tots els morts que allà em vaig deixar".

Memòria de les cendres

Francesc Batiste té els ulls clavats en la finestra de l'autobús. A l'altra banda, la pluja empal·lidix el paisatge. Uns metres més enllà el Danubi s'arrossega com un animal malalt i, en creuar-lo, un grup d'acolo-

rides cases irrompen al costat de la carretera. Es tracta de Mauthausen, una diminuta localitat situada a uns 20 quilòmetres a l'oest de Linz, la tercera ciutat d'Àustria. "Per ací pujarem a colps el 21 de gener del 1941", comen-

ta sense apartar el rostre del vidre. Aquella nit havia nevat intensament i quan el tren que transportava Batiste vomità a la intempèrie els detinguts, un fred intensíssim va paraitzar els seus cossos extenuats per tres dies de marxa sense una gota d'aigua ni menjar als vagons. Seguidament foren obligats a recórrer a peu els sis quilòmetres que separen el poble del camp. Batiste encara recorda les culatades que clavaven els SS (tot poderosa policia que controlava els deportats) als qui s'esvaraven i l'alè podrit dels gossos lladrant amb violència a les vores del camí.

En aquell trajecte molts no arribaren ni tan sols a contemplar els espectrals murs de la fortalesa instal·lada al vessant. Moriren per les pallisses o davall els camions que tancaven la marxa. Allà dalt, uns potents focus desfeien les ombres i un vent enfurismat abatia els presoners. Ara, més de seixanta anys després, un vent paregut obliga Batiste a subjectar-se amb força la boina. Tot seguit alça el cap i llança una mirada de menyspreu contra les portes del camp, obertes de bat a bat i envoltades pels cotxes dels nombrosos visitants. A dintre, l'avi vinarosenc enceta

un recorregut cap a les estacions més sòrdides del seu passat acompanyat per un grup d'estudiants d'ESO del seu poble. Una de les primeres parades es produeix als *blocks*, edificis de fusta on els confinats compartien fam, misèries, depressions i malalties. Allà dintre les incòmodes lliteres encara continuen intactes, així com les fonts de marbre on els deportats exercitaven una ignomínia disfressada d'higiene. "Els nazis castigaven la brutícia, però només teníem una sola tovalla per a cent presoners".

Sens dubte, un dels enclavaments més terrorífics d'un camp de concentració nazi és el crematori. Baixar les escales del de Mauthausen representa un veritable repte psicològic. Encapçalats per Batiste, una llòbrega sala rep els visitants amb una gèlida bafarada. "Mireu, ací deixaven els morts abans de cremar-los!". Caminant pel mig del passadís, encara s'intueix la presència dels cadàvers amuntegats com a sacs, les boques dislocades i els dits fossilitzats en forma d'urpes en un intent desesperat per arrapar un últim retall de vida. Uns morts, això sí, que passaven per la sala de dissecció abans d'arribar al forn crematori. Allí, damunt d'una taula de pedra, els extreïen les dents d'or i els tatuatges. "Les dones dels SS es feien tulipes per a llums i altres adorns amb aquesta pell".

L'olor de la carn. Una de les pàgines més negres de la República Espanyola va ser escrita a Gusen. En aquest subcamp situat a poc més de cinc quilòmetres de Mauthausen, els funerals no pararen mai d'escopir les cendres de milers de deportats. De fet, més del 80% dels republicans desapareguts a Mauthausen esdevingueren fum en aquest agònic indret. Els pocs que van sobreviure encara recorden l'olor de la carn abrasada arrapant-se a la roba com una mena de tènica premonició.

Batiste no estigué mai ací, però en trepitjar el memorial que evoca les víctimes fa una ganyota. A Gusen moriren set vinarosencs amics seus. En silenci obre una petita caixa i comença a tirar grapats de terra provinent de Vinaròs al voltant de la placa que recorda els republicans. És el seu comiat. Amb 86 anys, la propera edició dels homenat-

SENGI TURIN

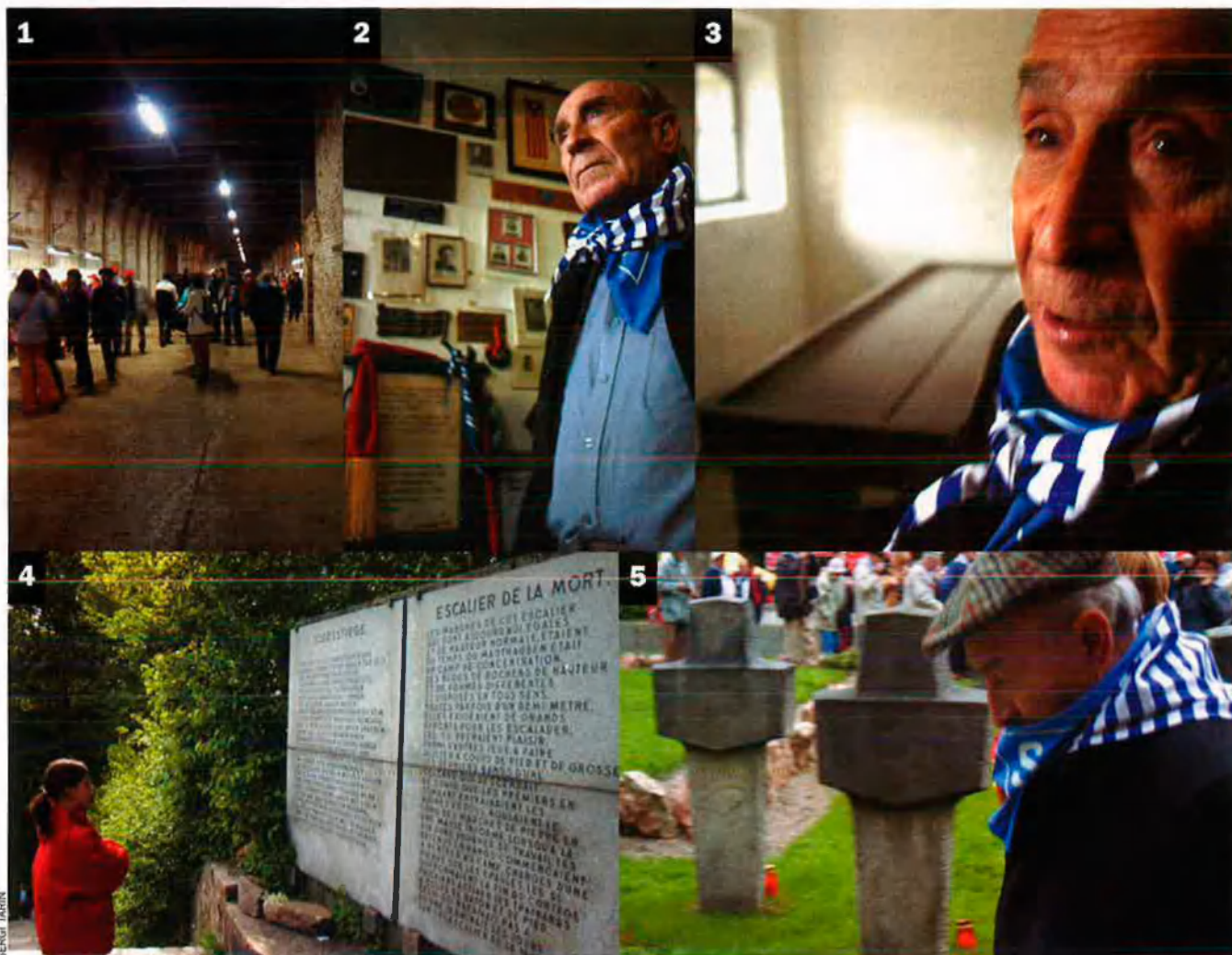
Un mariner a Mauthausen

L'adolescència de Francesc Batiste està unida a un vaixell: el Maria Rosa. Amb aquesta embarcació va treballar sota les ordres de son pare i amb ella va fugir de Vinaròs a Barcelona el 1938. Aquell mateix any, el jove Batiste, simpatitzant amb les idees llibertàries, ingressà en l'exèrcit republicà i combaté per la zona del Segre. Amb la guerra perduda, va travessar la frontera i s'instal·là en el macrocamp d'Argelers i, més tard, en el d'Adge. Amb l'esclat de la Segona Guerra Mundial, Batiste s'allistà en una de les companyes de treball que actuaren dins l'àmbit de la línia Maginot. El juny del 1940 fou apressat pels nazis i tancat en un *stalag* (camp de presoners on es respectava la Convenció de Ginebra) de l'Alta Silèsia. Al cap de poc temps, va ser traslladat a un altre de semblant, el de Trèves, fronterer amb França. En aquells mesos l'Alemanya nazi demanà per la situació dels confinats republicans. Ni el Govern francès ni l'espanyol volgueren fer-se'n càrrec. "Els veritables espanyols es troben a Espanya", contestà Franco a Hitler. Així, la condició d'apàtrides caigué sobre els combatents republicans. El següent pas va ser l'extermini. Al gener del 1941, Batiste i els seus companys arribaren a Mauthausen. El vinarosenc tingué la sort de trobar-hi el seu país: Juan Serralta, marbrista de professió. "No digues que ets mariner, sinó treballador de la pedra", aconsellà. Una recomanació que salvà la seua vida, ja que li proporcionà un ofici en la tristament coneguda pedrera del camp.

Poc mesos abans de l'alliberament de Mauthausen, Batiste va ser traslladat a Leibnitz i d'allí a Ebensee, on va recobrar la llibertat el 6 de maig del 1945. En arribar a París, Batiste era només un esquelet de 42 kg assetjat per malalties respiratòries i profundes ferides mentals que ja mai van poder cicatritzar del tot. Malgrat tot, va refer la seua vida i es va casar amb Lucette, una francesa de Seta amb qui comparteix dos fills, tres néts i dos besnéts. "Vaig tardar a contar tot el que m'havia passat. Qui anava a creure's tant d'horror?", relata Batiste, que el 1999 publicà les seues memòries sota el títol d'*El sol se extingí en Mauthausen. Vinarosencs en el inferno nazi*.

ges organitzats per l'Amical de Mauthausen l'agafarà amb 91. "On vaig amb aquesta edat?", es pregunta enmig d'una tensa tranquil·litat.

Una vegada abandonat Gusen, Batiste i l'expedició espanyola es dirigeixen a Ebensee, un altre emplaçament que estigué sota l'òrbita de Mauthausen.

SERGI TARÍN

1-5. Camp d'Ebensee. 2-3. Els soterranis i la sala de dissecció continuen sent un dels llocs més sinistres de Mauthausen. 4. Els presoners havien de pujar a diari els 186 esglaons de la pedrera de Mauthausen

amb una peça de 50 kilcs a l'esquena. Molts rodaven pel cingle que hi havia al costat espentats pels SS.

Envoltant d'un conjunt de poblets i llacunes idíl·liques, aquest lloc fou escenari d'una de les trames més cruentes que ordiren els nazis per eliminar els deportats. Batiste en fou testimoni. A Ebensee, els captius havien perforat en les muntanyes un grapat de túnels que els nazis feren servir per instal·lar-hi la indústria d'armament a l'aixopluc dels bombardejos aliats. Finalment, amb l'avanç inexpugnable de les tropes del general nord-americà Patton, els SS s'afanyaren a abandonar el camp a la primeria de maig del 1945. Però abans de fer-ho reuniren els prop de 16.000 presoners i els comminaren a dirigir-se a l'interior de les galeries perquè esdevingueren víctimes de l'imminent atac aliat. La realitat, però, era una altra. Els nazis havien minat les entrades dels túnels i pretenien no deixar cap testimoni de la seua barbàrie a

Ebensee. Els deportats decidiren asentar-se a la plaça central i fer cas omís de les ordres dels seus captors. Els SS, inermes davant la protesta, fugiren a tota pressa angoixats per la proximitat dels seus enemics.

La traïció més vil. Francesc Batiste, després d'aconseguir la llibertat, visqué un dels cops psicològics més despietats. Mentre el presoners russos, francesos o anglesos tornaven als seus països, els republicans hagueren de viure en una incertesa diplomàtica durant prop de tres setmanes fins que França els va reconèixer com a ciutadans d'aquest país.

Una vegada lluny d'Àustria, els supervivents de Mauthausen pensaren que els governs aliats continuarien la cursa alliberadora per Europa fins a retornar la legitimitat republicana a l'es-

tat espanyol. No va ser així i els deportats republicans es van sentir vilment traïts. "Vam passar anys suportant tortures i imaginant com seria tornar a casa. Mai no hauríem pensat que patiríem trenta anys més d'exili", comenta Batiste al peu de la paret que recorda a Mathausen els espanyols assassinats. Un monument avui més concorregut que mai. Per primera vegada un president del Govern espanyol ret homenatge als deportats. Quan José Luis Rodríguez Zapatero apareix entre la nombrosa expedició, Batiste sent que s'alleugen dècades d'amargs oblits. "És un gest que arriba tard, però que és necessari. No tant pels que vam sobreviure, sinó pels milers de companys que van desaparèixer. Les seues cendres, almenys avui, reposen en pau".

Sergi Tarín